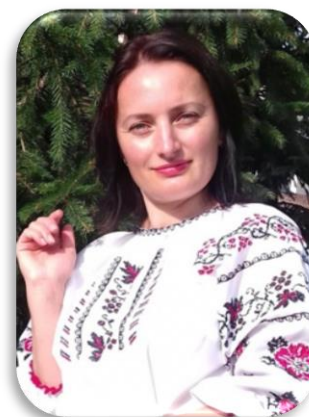

5. Карпінська Т. Основні методи та прийоми попередження і контролю агресивної поведінки. *Психологія і суспільство*. 2010. № 4 (42). С. 104 – 110.
6. Найдьонова Л.А. Агресивний кібер-простір чи агресивні користувачі? Психологічні засади долаття кібербулінгу. *Психологічні перспективи*. Спеціальний випуск. Проблеми кіберагресії. Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. 2012., Т. 2. С. 83–92.
7. Овчарук О.В. Інформаційно-комунікаційна компетентність як предмет обговорення: міжнародні підходи. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2013. № 7. С. 3-6.
8. Результати досліджень «EU Kids Online» та висновки 2014 р. URL: <http://surl.li/diqvp>

Ганна КОЛЕСНИК,

*практичний психолог Ріпкинського ліцею імені Софії Русової
Ріпкинської селищної, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії*

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПЕРШОКЛАСНИКА ДО НАВЧАННЯ В НУШ

Стрімкі зміни в суспільстві призводять до змін в усіх сферах життя людини, перетворення відбуваються і в освіті, з впровадженням Нової української школи, що має на меті забезпечення нової методики викладання, новий освітній простір та рівний доступ до якісної освіти. Здобуття освіти починається зі вступом до оновленої школи і перші місяці навчання викликають у здобувачів освіти зміни всього способу життя і діяльності. Щоб прийняти та усвідомити їх, необхідно пройти процес адаптації, який є своєрідним стресом для дитини. Цей процес супроводжується певними функціональними змінами та зачіпає психоемоційну сферу. Значна кількість дітей лише частково пристосовується до нових умов.

Вчасна психологічна підтримка та розвивальна робота створює можливість сформуванню навички та вміння, необхідні для благополучної адаптації та успішної подальшої соціальної діяльності дитини.

Навички до навчання формуються в здобувачів освіти початкової школи через процес самостійно-пізнавальної діяльності. Внаслідок цього формування пізнавальних здібностей усі психологічні процеси стають значною мірою довільними і внутрішньо опосередкованими. Завдяки цьому розвивається емоційна, волевовольова та інтелектуальна сфери молодшого школяра. Поведінковий компонент освітньо-пізнавальної компетентності поєднує в собі внутрішню освітню мотивацію, ціннісні орієнтації і суб'єктну готовність до навчання.

Перший рік навчання для дитини є важливим етапом життєвого шляху і визначає подальше перебування її в закладі освіти. В цей період формуються основні новоутворення в пізнавальній та особистісній сферах дитини. Формуються основні компетентності здобувачів освіти, системи відносин дитини зі світом і самим собою, стійкі форми взаємин з однолітками та дорослими, базові навчальні установки, які суттєво визначають у подальшому успішність навчання, ефективність стилю спілкування та можливості особистісної самореалізації.

Дуже важливо надати дітям можливість зробити впевнені кроки до країни знань, вселити віру кожній дитині у свої здібності, в себе, допомогти дитині усвідомити, що помилятися – це нормально. Відчуття благополуччя та впевненості, закладені на

початковому етапі навчання, стануть опорою для подальшого отримання знань здобувачів освіти.

Авторська корекційно-розвивальна програма для першокласників «Перші кроки у шкільній країні» присвячена актуальній проблемі практичної психології, зокрема розвитку пізнавальних процесів першокласників та полегшення процесу адаптації до навчання в школі. Актуальність даної програми в тому, що в ній передбачено корекційний вплив на такі деструктивні процеси в період адаптації здобувачів освіти першого року навчання, як: зростання рівня тривожності в дітей, формування необ'єктивної самооцінки, появи хронічної втомлюваності, невміння регулювати свій емоційний стан та вольові процеси тощо.

Мета програми – створення психолого-педагогічних умов для розкриття творчих здібностей кожного учня, забезпечення його активності в засвоєнні знань, набутті вмінь та навичок, необхідних для подальшого успішного навчання, досягнення оптимального рівня розвитку пізнавальної сфери особистості.

Проблему адаптації та розвитку пізнавальних процесів досліджували Л.С. Виготський, О.М. Леонтьєв, Ж. Піаже С.Л. Рубінштейн, Л.С. Сахаров, О.М. Соколов, та ін. Ними були розроблені різні методики і теорії формування інтелектуальних здібностей. Ідеї про зв'язок пізнавальних процесів із процесом формування особистості, що призвело до постановки проблеми свідомого і міцного засвоєння знань, найбільш яскраве вираження отримали в працях К.Д. Ушинського, П.Ф. Каптерева, А.П. Нечаєва.

Операції мислення молодшого школяра досліджували психологи Л. С. Виготський, М.Н. Шардаков, Т.В. Косма, Н.О. Менчинська, О.В. Скрипченко, П.Я. Гальперін, І.В. Страхов, Л.І. Божович.

У вітчизняній науковій літературі адаптація розглядається на біологічному, психологічному, соціальному і педагогічному рівнях. Роботи Б. Ананьєва, Л. Виготського, А. Лурії, А. Ухтомського, Д. Узнадзе та інших учених є теоретико-методичною основою обґрунтування адаптації дитини як психологічного і загально біологічного феномену.

Апробація програми проводилася в Ріпкинському ліцеї імені Софії Русової Ріпкинської селищної ради з учнями 1-го класу. В програмі передбачено вхідне (перед впровадженням програми) та вихідне (після роботи за програмою) діагностування рівня розвитку адаптаційних процесів першокласників. Для визначення рівня розвитку пізнавальних процесів використовувався комплекс методик: увага – «Повторення чисел», «Намисто» І.І. Аргінської, «Графічний диктант» Б.Є. Ельконіна, «10 слів», «10 картинок», методика для вивчення рівня опосередкованого запам'ятовування О.М. Леонтьєва, «Вилучення зайвого», «Порівняння предметів», тест творчого мислення Є.П. Торренса.

Аналіз результатів тестування свідчить про наступне: відсоток здобувачів освіти з високим рівнем розвитку адаптаційних процесів зріс на 48 та відповідно зменшився відсоток з низьким рівнем розвитку адаптаційних процесів на 10, решта здобувачів освіти до занять та після показали сталий середній рівень розвитку адаптаційних процесів.

Слід зауважити, що така динаміка свідчить про результативність системи занять даної корекційно-розвивальної програми, про позитивний вплив на формування комунікативних навичок здобувачів освіти, відчуття емоційного благополуччя кожної окремої дитини та психоемоційного настрою в освітньому колективі в цілому. Мета корекційно-розвивальної програми полягає саме в розвитку набутих наскрізних умінь, необхідних для подальшого успішного навчання, досягнення оптимального рівня розвитку пізнавальної сфери особистості дитини.

Ефективність занять корекційно-розвивальної програми вбачається в змісті групових занять, який складають ігри та психотехнічні вправи. Основною формою занять обрано гру, що дає можливість, використовуючи сформовані в дітей 6-7-ми років навички ігрової діяльності, поступово адаптувати до формату навчальної діяльності, що сприяє зростанню мотивації до навчання в здобувачів освіти 1-х класів. Ігри та вправи не тільки

сприяють розвитку пізнавальних процесів, а й допомагають зняти психоемоційне напруження, підвищують пізнавальну активність здобувачів освіти, розвивають пізнавальну та емоційно-вольову сферу, вміння конструктивно керувати емоціями, розв'язувати прості задачі, співпрацювати в групі.

Результативність програми оцінювалась методами безпосереднього спостереження за учнями під час навчальної діяльності психологом і вчителем. Була відмічена динаміка успішності учнів під час виконання програмного матеріалу і зростання пізнавальної активності.

Висновки:

- Проходження учнями програми впливає на покращення комунікативних навичок, емоційного благополуччя кожної дитини, психоемоційного настрою в дитячому колективі.

- Ігрова форма проведення занять сприяє зростанню мотивації навчання.

Слід відмітити, що після проведення цих занять у дітей підвищується пізнавальна активність, що сприяє розвитку пізнавальної сфери в цілому.

Отже, важливим завданням практичного психолога в роботі з молодшими школярами в умовах формування НУШ є психологічний супровід процесу адаптації першокласників.

Корекційно-розвивальна програма «Перші кроки у шкільній країні»*

Тематичний план (18 год., 1 год. на тиждень)

№	Зміст навчального матеріалу	Кількість годин
1.	Вхідне діагностування рівня розвитку психічних процесів учнів	1
2.	<i>Заняття 1</i> Вступ Вправа на знайомство «Мікрофон» Бесіда «Про тебе самого та твоє ім'я» Продовж речення «Я люблю школу тому, що ...», Руханка «Булочка з корицею»	1
	Розділ 1 Розвиток уваги	2
3.	<i>Заняття 2</i> Методика використання фігурних таблиць Вправа «Будь уважний» Гра «Числа» Вправа «Знайди літеру. Знайди слово»	1
4.	<i>Заняття 3</i> Завдання в зошиті «Продовж узор» Вправа «Чотири стихії» Гра «Отут щось не так» Руханка «Заборонений рух»	1
	Розділ 2 Розвиток уяви	2
5.	<i>Заняття 4</i> Робота в зошиті «Домалюй картину» Вправи «Чорнильна пляма», «Слово за слово», «Реклама»	1
6.	<i>Заняття 5</i> Вправи «Уяви, що вийде»	1

	Відгадування загадок Вправа «Пошук порівнянь» Творча колективна робота «Ми разом!» Руханка «Танок – феєрверк»	
	Розділ 3 Розвиток пам'яті	3
7.	<i>Заняття 6 Розвиток зорової пам'яті</i> Вправа «Повтори навпаки» Робота в зошитах «Перемалюй плакат» Вправа «Запам'ятай» Вправа «Опиши товариша»	1
8.	<i>Заняття 7 Розвиток зорової пам'яті</i> Вправа «Графічний диктант» Вправа «10 слів» Гра «Хто більше запам'ятає» Руханка «Море хвилюється...»	1
9.	<i>Заняття 8 Розвиток образної пам'яті</i> Вправа «Запам'ятай та відтвори» Гра «Що? Де? Коли?» Обговорення казки «У лісовій школі»	1
	Розділ 4 Розвиток мислення	4
10.	<i>Заняття 9</i> Вправа «Склади речення» Робота в зошитах «Виділи зайве слово» Вправа «Перелік можливих причин» Руханка «Австралійський дощ» Вправа «Придумай слова»	1
11.	<i>Заняття 10</i> Складання розрізаних картинок з опорою і без опори на малюнок Вправа «Сузір'я» Діагностична вправа «Зроби килим» (на основі Матриць Равена)	1
12.	<i>Заняття 11</i> Гра «Чим схожі, а чим відрізняються?» Вправа «Білий аркуш» Руханка «Тупотіть ті, хто...» Гра «Назви одним словом»	1
13.	<i>Заняття 12</i> Графічний диктант Вправа «Вибери малюнок, якого не вистачає» Гра-змагання «Літери» Вправа «Послідовні картинки»	
	Розділ 5 Розвиток фонематичних умінь	2
14.	<i>Заняття 13</i> Знайомство з абеткою гарних слів Гра «Луна» Вправа «Зачароване слово» Руханка «Зоопарк» Вправа «Знайди знайомі літери»	1
15.	<i>Заняття 14</i> Повторення скоромовок	1

	Гра «Зіпсований телефон» Вправа «Придумай слова, які римуються»	
	Розділ 6 Розвиток математичних умінь	3
16.	<i>Заняття 15</i> Вправа «Доповни числовий ряд» Гра «Парні-непарні числа» Руханка «Пишемо цифри тілом» Вправа «Визнач фігуру»	1
17.	<i>Заняття 16</i> Гра «Знайди сусіда» Вправа «Цифровий код» Робота в зошитах «З'єднай цифри» Вправа «Склади малюнок»	1
18.	Вихідне діагностування рівня розвитку психічних процесів учнів	1

*Заняття з програми «Перші кроки в шкільній країні»

<https://docs.google.com/document/d/10ped8iwT3pgiRjVMqSjp928z-BtXgp3F/edit?usp=sharing&ouid=113699582292802253202&rtpof=true&sd=true>

Список використаних джерел

1. Антошук В. Урок з ейдетики. *Психолог*. 2002. № 13.
2. Баб'як Т. Вправи з психокорекції. *Психолог*. 2002. № 21.
3. Барташнікова О.О., Барташнікова І.А. Розвиток наочно-образного та логічного мислення у дітей 5-7 років. Тернопіль: «Богдан», 1998. 80 с.
4. Барташнікова О.О., Барташнікова І.А. Розвиток сенсорних здібностей і пам'яті у дітей 5-7 років. Тернопіль: «Богдан», 1998. 72 с.
5. Журавльова Л. Пам'ять молодших школярів. *Психолог*. 2010. № 4.
6. Коробко С.Л., Коробко О.І. Робота психолога з молодшими школярами: Методичний посібник. К.: Літера ЛТД, 2008. 416 с.
7. Локалова Н. Уроки з психології розвитку. *Психолог*. 2002. №1, № 5, № 9, № 13, № 17, №33.
8. Павленко Л. Дидактичні ігри. *Психолог*. 2002. № 41.
9. Сухарева Л. С. Логічні ігри. 1–4 класи. Х.: Вид-во «Ранок», 2012. 192 с. (Навчаємо молодших школярів).
10. Таланова Ю. Психологічна абетка. *Психолог*. 2007. № 21 – 22.
11. Тихомирова Л.Ф. Развитие познавательных способностей детей. Ярославль: Академия развития, 1997. – 240 с.
12. Тютюнник Н. У країну дитинства шкільного стежки. *Психолог*. 2007. №21 – 22.
13. Яковлева Н. Цікава психологія. *Психолог*. 2002. № 1, №13, № 33, № 45.

Інтернет – ресурси:

<http://zdorovyekonst.ucoz.ru/index/rukhanki/0-64>
http://osvitagorodenka.at.ua/.../korekcijno-roz-programa_z_rozvit...
<http://tival.1september.ru/articles/623954/>
<http://psychology.area7.ru/>
<http://festival.1september.ru/articles/560031/>
<http://nsportal.ru/vuz/psikhologicheskie/korreksionno-razvivayushchee-zanyatie-dlya-detei-mladshego-shkolnogo-vozrasta>
<http://metodroom.com/psixologiya-spilkuvannya-5-7-klasi/>
<http://nsportal.ru/shkola/psikhologiya/library/programma-adaptacionnyh-zanyatiy-po-profilaktike-proyavleniy-shkolnoy>
<http://iemcko.ru/index.php/korreksionnye-programmy/123-programma-po-adaptatsii-uchashchikhsya-1-skklasa-vii-vida/372-aktualnost-vvedenie>